

Vakmanschap en groei in beroepen

De ontwikkelingen in de beroepenstructuur in de afgelopen 20 jaar suggereren dat de banen voor 'praktisch vakmensen' onder druk staan. Door de toenemende complexiteit van het werk worden probleemoplossend vermogen en autonomie steeds belangrijker. Dit zijn vaardigheden die in het mbo-onderwijs in de toekomst steeds belangrijks zullen worden.

Didier Fouarge

Veranderingen in beroepenlandschap

In de afgelopen 20 jaar is de Nederlandse arbeidsmarkt gepolariseerd: er zijn relatief minder banen in het middensegment terwijl de werkgelegenheid in laag- en hoogbetaalde banen gegroeid is. De werkgelegenheidsgroei was het sterkst in beroepen met die om een hoog niveau van probleemoplossend vermogen vragen. Dit duidt er op dat de complexiteit van werk in Nederland toeneemt. Verder blijkt dat de relatieve groei van de werkgelegenheid het laagst is geweest onder 'praktisch vakmensen': beroepen met een hoger aandeel routinematige taken en beroepen met een hoger aandeel manuele taken. De lonen zijn in deze beroepen ook minder snel gegroeid dan in andere beroepen. De vraag is wat de betekenis is van deze verandering in de beroepenstructuur voor vakmanschap. Dit artikel gaat in op de ontwikkeling in de werkgelegenheid in relatie tot vakmanschap.

Vakmanschap

Vakmanschap kan worden geoperationaliseerd langs twee dimensies: de breedte van het opleidingspectrum van beroepen en de autonomie, aandacht en variatie op het werk. Wij meten de breedte van het opleidingspectrum van beroepen aan de hand van een spreidingsindex gebruikmakend van de Enquête Beroepsbevolking (EBB). Een hoge spreiding van de soorten opleidingen in een beroep geeft aan dat het betreffende beroep een breed opleidingspectrum kent: werkenden in die beroepen hebben zeer uiteenlopende opleidingsachtergronden. Wij meten autonomie, aandacht en variatie van de taken in beroepen aan de hand van tien vragen uit de Nationale Enquête Arbeidsomstandigheden (NEA). Deze

vragen gaan bijvoorbeeld over de mate waarin men zelf kan beslissen hoe men werk uitvoert en of men gevarieerd werk heeft. Op basis hiervan kunnen de beroepen worden geclassificeerd in 4 types: breed opleidingspectrum/veel autonomie, breed opleidingspectrum/ weinig autonomie, smal

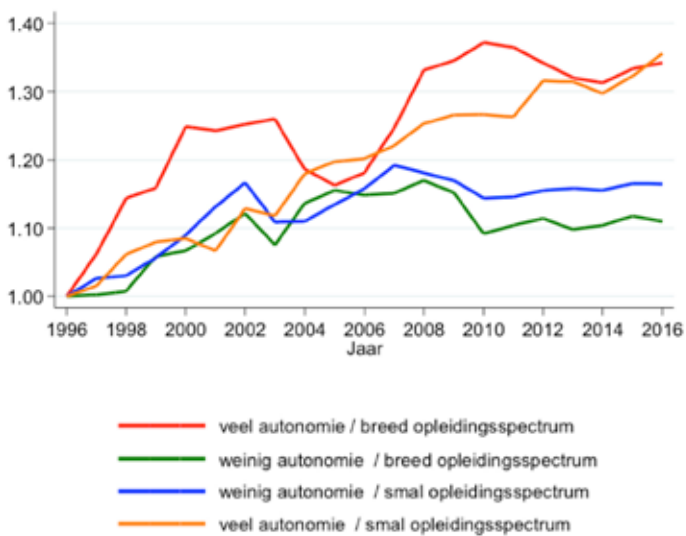
De werkgelegenheid is het sterkst gestegen in beroepen die hoog scoren op autonomie

opleidingspectrum/weinig autonomie en smal opleidingspectrum/veel autonomie. Wij gaan hierbij uit van de mediaan, dat wil zeggen de waarde de breedte van het opleidingspectrum en autonomie die de beroepen in twee precies gelijk groepen scheidt. Bijvoorbeeld, beroepen die hoger scoren dan de mediaan op de spreidingsindex van opleidingen zijn beroepen met een breed opleidingspectrum.

Universiteit Maastricht

Probleemoplossend vermogen en autonomie worden steeds belangrijker

Grafiek: werkgelegenheidsontwikkeling in beroepen naar autonomie en breedte van het opleidingspectrum. (Bron: EBB, NEA, AIS)

Werkgelegenheidsontwikkeling

Onderstaande figuur laat de werkgelegenheidsontwikkeling in de periode 1996-2016 zien voor de 4 types beroepen. Om de ontwikkeling goed zichtbaar te maken is het aantal werkenden in de 4 types beroepen in 1996 op 1 gezet. Hierdoor kan de groei in aantal werkenden in de beroepen worden afgelezen uit de verticale as. De figuur laat zien dat de werkgelegenheid het sterkst is gestegen in beroepen die hoog scoren op autonomie, ongeacht de breedte van hun opleidingspectrum. Over de gehele periode bedraagt de groei ongeveer 35%. Voor beroepen met weinig autonomie en een smal opleidingspectrum is de groei het laagst: slechts 10% over de afgelopen 20 jaar.

De toekomst

Kijkend naar de verwachte ontwikkelingen in vraag en aanbod tot en met 2020 op basis van de arbeidsmarktprognoses van het Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt, dan kan gesteld worden dat de perspectieven voor werkenden in beroepen met een sterke mate van autonomie ook beter zijn. Voor bijna de helft (47%) van de beroepen met veel auto-

nomie en een breed opleidingspectrum worden er grote tot zeer grote knelpunten voorzien in de personeelsvoorziening, waardoor het voor baanzoekers in die beroepen betrekkelijk gemakkelijk is om een baan te vinden. Dit geldt ook voor 37% van de beroepen met veel autonomie en een smal opleidingspectrum. De toekomstige perspectieven in beroepen met weinig autonomie zijn een stuk slechter: voor slechts 13% van de beroepen met een breed opleidingspectrum en 5% van de beroepen met een smal opleidingspectrum geldt dat er grote tot zeer grote knelpunten zijn in de personeelsvoorziening waardoor baanzoekers in die beroepen gemakkelijk aan het werk kunnen.

De auteur is professor of Dynamics of skills allocation at the Research Centre for Education and the Labour Market (ROA), Maastricht University. De auteur dankt NRO voor de financiële bijdrage in het kader van het onderzoek 'De toekomst van vakmanschap' (dossier 405-15-400). De bronnenlijst bij deze bijdrage kan worden opgevraagd bij de auteur: d.fouarge@maastrichtuniversity.nl.